

İDARE HUKUNA GİRİŞ

KISA ÖZET

KOLAYAOF

1. Ünite— İdâre Teşkilatı

TÜRK İDÂRE TEŞKİLATINA HÂKİM OLAN GENEL İLKELER

İdâre teşkilatı, soyut bir unsurdur. Teşkilat idârenin siyâsî ve hukuki dokusu olarak ortaya çıkmaktadır. Başka bir anlatımla teşkilat, idârenin iskeletidir (Duran, 1982, s.45). Bu iskelet kurulurken veya işletilirken gelişigüzel değil, belirli ilkelere göre hareket edilir. Bu ilkelerden başlıcaları şunlardır:

- İdârenin Kanuniliği İlkesi
- Merkezden Yönetim (İdârî Merkeziyet) İlkesi
- Yerinden Yönetim İlkesi
- İdârenin Kamu Tüzel Kişiliklerinden Oluşması İlkesi
- İdârenin Bütünlüğü İlkesi

İDÂRENİN TEŞKİLATLANMA BİÇİMLERİ (KAMU TÜZEL KİŞİLİKLERİNİN TÜRLERİ)

Türkiye’de, hem merkezî idârenin yanında yerinden yönetim (yerel yönetimler ve hizmet yerinden yönetim kurumları) kurumlarına yer verilmiştir, hem de idârenin bütünlüğü ilkesi benimsenmiştir.

DEVLET İDÂRESİ (GENEL İDÂRE / MERKEZİ İDÂRE)

İdâre hukukunda devlet idâresi denince yasama, yürütme ve yargı erklerinin toplamı değil, sadece yürütme organı kastedilir. Devlet idâresine, merkezî idâre veya genel idâre de denmektedir. Merkezî idârenin anlamı, idârî faaliyetler alanında, yasal düzenlemelerin merkez olarak kabul ettikleri bir yerde toplanmış bulunan üst düzey yöneticilerinin aldıkları karar ve yaptıkları yürütülebilir işlemlere, tüzel kişiliğin yetki alanında bulunan tüm örgütsel birim ve görevlilerce uyulmasıdır.

Başkent Teşkilatı: Başkent teşkilatı, devlet idâresinin (merkezî idârenin/genel idârenin), yürütülmesini üzerine aldığı kamu hizmetlerinin nasıl yürütüleceğinin planlanıp kararlaştırıldığı bölümüdür (Gözler, 2006, s.113-114). Başkent teşkilatı da ikiye ayrılır: İcracı birimler ve yardımcı kuruluşlar. İcracı birimler, devlet idâresi adına yürütülebilir nitelikte kararlar alan idârî birimlerdir

Başkentteki İcracı Birimler

Cumhurbaşkanlığı:

Görev ve Yetkiler

Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri ile nitelikleri, seçimi ve diğer hususlar Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 8, 101, 103, 104, 105 ve 106'ncı maddelerinde belirtilmiştir.

1. Yürütme Yetkisi ve Görevi (Madde 8)

- *Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.*

2. Adaylık ve Seçimi (Madde 101)

- *Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.*
- *Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.*
- *Cumhurbaşkanlığına, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir.*
- *Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.*
- *Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.*
- *İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame*

İDARE HUKUKANA GİRİŞ

edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde, sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.

- Seçimlerin tamamlanamaması halinde, yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder.
- Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin diğer usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

3. Andıçmesi (Madde 103)

Cumhurbaşkanı, görevine başlarken Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde aşağıdaki şekilde andıçer: "Cumhurbaşkanı sıfatıyla, Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma, Anayasaya, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, Atatürk ilke ve inkılaplarına ve laik Cumhuriyet ilkesine bağlı kalacağıma, milletin huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerinden yararlanması ülküsünden ayrılmayacağıma, Türkiye Cumhuriyetinin şan ve şerefini korumak, yüceltmek ve üzerime aldığım görevi tarafsızlıkla yerine getirmek için bütün gücümle çalışacağıma Büyük Türk Milleti ve tarih huzurunda, namusum ve şerefim üzerine andıçerim."

4. Görev ve Yetkileri (Madde 104)

- Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.
- Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.
- Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.
- Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.
- Kanunları yayımlar.
- Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.
- Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.
- Cumhurbaşkanı yardımcılarını atar ve görevlerine son verir.
- Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.
- Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyetinin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.
- Milletlerarası andlaşmaları onaylar ve yayımlar.
- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.
- Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.
- Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.
- Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.
- Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.

- *Cumhurbaşkanı, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilir.*
- *Kararnameler ve yönetmelikler, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse, Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer.*
- *Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.*

5. Cumhurbaşkanının Cezai Sorumluluğu (Madde 105)

- *Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.*
- *Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.*
- *Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.*
- *Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı, seçim kararı alamaz.*
- *Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanının görevi sona erer.*
- *Cumhurbaşkanının görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da bu madde hükmü uygulanır.*

6. Cumhurbaşkanı Yardımcıları, Cumhurbaşkanına Vekâlet ve Bakanlar (Madde 106)

- *Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir.*
- *Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde, kırk beş gün içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır. Genel seçime bir yıl veya daha az kalmışsa Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimi de Cumhurbaşkanı seçimi ile birlikte yenilenir. Genel seçime bir yıldan fazla kalmışsa seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı tarihte her iki seçim birlikte yapılır.*
- *Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.*
- *Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiçerler. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.*
- *Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.*

İDARE HUKUKANA GİRİŞ

- Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.
- Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır ve dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.
- Bu kişilerin görevde buldukları sürede, görevleriyle ilgili işledikleri iddia edilen suçlar bakımından, görevleri bittikten sonra da beşinci, altıncı ve yedinci fıkra hükümleri uygulanır.
- Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer.
- Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, görevleriyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanır.
- Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

DİKKAT:Cumhurbaşkanlığı ile ilgili kısım https://www.tccb.gov.tr/cumhurbaskanligi/gorev_yetki/DEN_ALINMIŞTIR

Bakanlıklar: Bakanlıklar, devletin üstlendiği kamu hizmetlerinin konularına göre uzmanlaşmış ve örgütlenmiş bölümlerdir.

Bakanın emrinde ve ona yardımcı olan **müsteşar**, meslekten yetişmiş bir kişi olarak bakanlığın en yetenekli ve en sürekli unsurudur. Bakan siyâsî bir kişi olduğundan, ilgili bakanlığın mesleğinden olması gerekmez. Fakat müsteşarlık siyâsî bir makam değil, meslekî bir makamdır ve merkezî idâre içinde devlet memurluğunun en üst düzeyidir. Bakanlık işlemleri, müsteşarın inceleme ve parafından geçtikten sonra bakanın imzasına sunulur. Müsteşar, bakan tarafından yetki verilmedikçe doğrudan işlem yapamaz. Müsteşar, bakandan sonra en yetkili kişidir ve Bakanlık teftiş kurulu dışındaki bütün birimlere emirler verebilir, bu emirlerin uygulanması nı gözetleyip denetleyebilir Bakanlığa bağlı veya ilgili kurum veya kuruluşlar da söz konusudur.

Bağlı kuruluş, bakanlığın ana hizmet ve görev alanına giren kamu hizmetlerini yürütmek üzere bakanlığa bağlı olarak özel kanunla kurulan kuruluşlardır.

İlgili kurum veya kuruluşlar (Gözübüyük-Tan, 1998, s.155), özel kanun veya özel kanunun açıkça verdiği yetkiyle kurulan, iktisâdî devlet teşekkülleri, kamu iktisâdî kuruluşları ile bunların müessese, ortaklık ve iştirakleri veya özel hukukî, mâlî ve idârî statüye tabi, hizmet yerinden yönetim ilkesine göre kurulan örgütlerdir.

Bakanlar Kurulu: Bakanlar Kurulu, Cumhurbaşkanı başkanlığında bakanlardan oluşur. Bakanlar Kurulunun düzenli çalışması için bir **Bakanlar Kurulu İktüzüğü**ne ihtiyaç vardır

Başkentteki Yardımcı Kuruluşlar: Hükümete veya bakanlıklara görevlerinde yardımcı olmak, belli konularda görüş bildirmek, ya da denetimde bulunmak üzere, çeşitli idârî birimler kurulmuştur. Bunlar kural olarak merkez teşkilatının (başkent örgütünün icracı birimlerinin) hiyerarşisi içinde değillerdir.

İDARE HUKUKANA GİRİŞ

Ortak Yanları:

- 1.Varlık nedenleri ve amaçları, devlet faaliyetlerinin topluca göz önünde tutularak tutarlı ve uyumlu bir uygulama sağlamak, idârenin bütünlüğünü gerçekleştirmektir.
- 2.Bunların bazıları, Anayasa tarafından öngörülüp güvenceye bağlanmışlardır.
- 3.Bakanlıkların ve başbakanlığın hiyerarşisine tâbi olmamaları gerekir

Türleri

Millî Güvenlik Kurulu: Milli Güvenlik Kurulu, devlet idâresinin başkent teşkilatının yardımcı kuruluşlar bölümünde yer almaktadır (Duran, 1982, s.128; Giritli-Bilgen-Akgüner, 2001, s.200). Demokratik parlamenter sistemlerle idâre edilen devletlerin başkent teşkilatında yer alan bu tür kuruluşlar, ancak danışma niteliğinde görüşler içeren kararlar alabilirler. Askerlerin ve siyâsilerin birlikte karar aldıkları bir kuruldur. Millî Güvenlik Kurulunun karar ve davranışlarından hükümet sorumludur. Millî Güvenlik Kurulu, hükümetin üstünde bir kuruluş değildir.

Danıştay: Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş Yüksek İdâre Mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir.

Sayıştay (Özay, 1995 s.60), Anayasa ile öngörülmüş bir mâlî denetim organıdır. Anayasanın 160. maddesine göre **Sayıştay**, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idâreleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleriyle mallarını TBMM adına denetleyen, sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlayan bir kuruluştur. 6085 sayılı Sayıştay Kanununun 3. maddesine göre, Sayıştay; bu Kanun ve diğer kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve kesin hükme bağlama işlerini yaparken işlevsel ve kurumsal bağımsızlığı olan bir kurumdur

Devlet Denetleme Kurulu (DDK): Devlet Denetleme Kurulu, diğer yardımcı kurullardan farklı olarak, bağımsız ya da özerk değil, doğrudan doğruya Cumhurbaşkanlığına bağlı bir örgüttür. Bir başka deyişle, Cumhurbaşkanlığı örgütü içinde yer alır. DDK, bir inceleme, araştırma ve denetleme kuruludur (Soybay, 1984, s.107; Yıldırım, 2005, s.74). 1982 Anayasası ile yeni bir konum kazanan ve yeni fonksiyonlar üstlenen Cumhurbaşkanının Anayasada öngörülen yetkilerini kullanma ve görevlerini yerine getirme konusundaki en önemli aracı, DDK'dir

Ekonomik ve Sosyal Konsey: Önce, 4641 sayılı Kanunla kurulan, daha sonra, 12 Eylül 2010 tarihli halk oylamasıyla kabul edilen ve Anayasa değişikliklerini içeren 5982 sayılı Kanununun 23. maddesiyle Anayasanın 166. maddesine eklenen ek fıkrayla Anayasal güvenceye kavuşturulmuş bir yardımcı kuruluştur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin amacı, 4641 Sayılı Kanununun 1. maddesinde, "ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında, toplumsal uzlaşma ve işbirliğini sağlayacak, sürekli ve kalıcı bir ortam yaratarak, istişari mahiyette ortak görüş belirlemek için oluşturulan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in kuruluşunu, çalışma esas ve yöntemlerini düzenlemek" olarak belirlenmiştir.

Kamu Denetçiliği: Kamu Denetçiliği Kurumu, Anayasa değişikliğini içeren 5982 sayılı Kanununun 8. maddesiyle Anayasanın 74. maddesine eklenen fıkralarla, anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Anayasanın 74. maddesine eklenen yeni hükümlere göre, herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

Genel (Merkezî) İdârenin Taşra Teşkilatı

Genel Yapısı: Genel ya da merkezî idâre, sadece başkent teşkilatından ibaret değildir. Yurdun her köşesini kapsayacak biçimde ülkeye yayılmıştır (Kalabalık, 1999, s.61). Genel idârenin başkent dışındaki tüm ülkeye yayılmış örgütüne, **taşra teşkilatı** denir

Türleri

İl Genel İdâresi: Merkezî idârenin mülkî idâre temelinde taşrada örgütlenmesinin ilk basamağını il genel idâreleri oluşturur. İller biçimsel yasalarla kurulurlar, kaldırılırlar ve adları biçimsel yasayla değiştirilir. Bugünkü iller, Anayasanın öngördüğü ilkeler göz önünde tutularak kurulmuş değillerdir. İllerin büyük bir bölümü, tarihsel gelişime ve geleneklere dayanmaktadır. Bir bölümü de siyasal düşüncelerle kurulmuşlardır. İldeki merkezî idâre kuruluşlarının, yani bakanlıkların il içerisindeki örgütlerinin başında bulunan yüksek memurlara **il idâre başkanları** denir. Bunlara, “il şube başkanları” ya da “il müdürleri” de denmektedir. Bunlar, vâlinin emri ve hiyerarşik denetimi altındadır. Bunların başlıcaları, hukuk işleri müdürü, defterdar, jandarma komutanı, il emniyet müdürü, il kültür müdürü, il millî eğitim müdürü, il turizm müdürü, il bayındırlık ve iskân müdürü... Vs.dir. Vâlinin başkanlığında, hukuk işleri müdürü, defterdar, millî eğitim müdürü, bayındırlık ve iskân müdürü ve sağlık müdüründen oluşan bir kurula, **il idâre kurulu** denir (Yalçındağ, 1997, s.30). Bu kurula vâli yardımcısı da başkanlık edebilir. İl idâre kurulu, idârî konularda vâliye yardım eder.

İlçe İdâresi: İlçe idâresinin başı kaymakamdır. Kaymakam, görevlerini vâlinin gözetim ve denetimi altında yapar. Kaymakamlık, vâliliğin aksine bir meslek memurluğudur. Kaymakam, ilçe sınırları içinde yasaların uygulanmasından sorumludur. İlçe içindeki idârî kuruluşları denetler ve aralarında işbirliğini sağlar. İlçedeki bütün kolluk güçleri, kaymakamın emri altındadır. İlçe idâresinde yer alan bakanlık taşra kuruluşlarının başında bulunan memurlara “ilçe yönetim başkanları” veya “**ilçe şube başkanları**” denmektedir ve bakanlıkların ilçedeki örgütlerinin başında bulunurlar. Bunlar yazı işleri müdürü, mal müdürü, hükümet tabibi, tarım teknisyeni, veteriner ve nüfus memuru gibi memurlardır.

Merkez İlçe: İl merkezi ile o il içerisinde hiçbir ilçeye bağlı olmayan bucak ve köylerin oluşturduğu alana **merkez ilçe** denmektedir. İlin genel idâresinden sorumlu olan vâli, merkez ilçenin idâresinden de sorumludur

Bucak İdâresi: İl idâresi Kanununa göre **bucak**, “coğrafya, ekonomi, güvenlik ve mahallî hizmetler bakımından aralarında münasebet bulunan kasaba ve köylerden meydana gelen” bir idâre birimidir. Bucakların kuruluş amacı, merkezî idârenin yerel yönetimlere sağlayacağı teknik ve mâlî yardımları bir merkezî idâre biriminin yönetimi altında sağlamak, böylece bir taraftan idârenin bütünlüğünü gerçekleştirmek, diğer yandan da toplumsal kalkınmaya öncülük etmektir. Bucaklar idârî bir işlemle kurulur. Bucakların kurulabilmesi için İçişleri Bakanlığının kararı ve Cumhurbaşkanının onayı gerekir

Merkezî İdârenin Bölge Teşkilatları: Uygulamada çeşitli nedenlerle merkezî idâre ile ilgili bazı kuruluşlar, taşra teşkilatlarını il sınırlarını aşacak bir biçimde kurmuşlardır. Bunlara merkezî idârenin bölge teşkilatları ya da **bölge kuruluşları** denmektedir (Gochot, 1962, s.38; Payaslıoğlu, 1966, s.76; Yıldırım, 2000, s.94-98). 285 sayılı KHK ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden bazılarını kapsayan **Olağanüstü Hâl Bölge Vâliliği** kurulmuştur. Olağanüstü Hâl Bölge Vâliliğinin İçişleri Bakanlığına bağlı olarak çalışacağı öngörülmüştür

YEREL YÖNETİMLER

Yerel Yönetimlerin Genel Yapısı: Anayasa mahallî idârelere özel bir önem vermiş ve bazı düzenlemeler yapmıştır. Anayasanın koymuş olduğu ilkeler ışığında mahallî idârelerin ortak özellikleri şunlardır: Tüzel kişilikleri vardır. Özerk kuruluşlardır. Karar organları seçimle iş başına gelir. Organlarının organlık sıfatını kazanmaları veya kaybetmelerine ilişkin denetim yargı yerlerince yapılır. Görevleri yasa ile belirtilir. Merkezî idârenin, yerel yönetimler üzerinde vesâyet yetkisi vardır.

Yerel Yönetimlerin Türleri: Türkiye’de yerel yönetim türleri şunlardır: İl özel idâreleri, belediyeler ve köyler. Bu türlerin dışında yeni bir tür yerel yönetim türü oluşturabilmek için, Anayasa’nın 127. maddesinde değişiklik yapılması gerekir.

İDARE HUKUKUNA GİRİŞ

İl Özel İdâreleri: İl özel idâresinin yasal temelleri, Fransa örnek alınarak, eyâlet sisteminden il sistemine geçişi sağlayan 1864 tarihli **Vilayet Nizamnâmesi** ile atılmıştır. 5302 sayılı Kanun, il özel idârelerini yeni baştan düzenlemiş ve kendinden önce çıkarılan yasaları yürürlükten kaldırmıştır.

İl Özel İdâresi: İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idârî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir.

İl genel meclisi, ilçeler adına seçilen üyelerden oluşur. 2972 sayılı Kanuna göre, üye seçimi tek dereceli ve nispi temsil usulüne göre yapılır. Üyeler beş yıl için seçilir. Üye sayısı o il içindeki ilçe sayısına ve ilçelerin nüfusuna göre değişir. İl genel meclisinin iki türlü toplantısı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi olağan toplantı, diğeri ise olağanüstü toplantıdır. İl genel meclisi, kendisinin belirleyeceği bir aylık tatil hariç her ayın ilk haftası meclis tarafından önceden belirlenen günde olağan toplantı yerinde toplanır.

Vâli, il özel idâresinin başı, yürütme organı ve yasal temsilcisi olmasının yanı sıra, aynı zamanda vesâyet makamıdır. Yürütme organı olarak vâli, genel meclisin ve encümenin aldığı kararları yürütür. Genel meclise sunulacak bütçe ve çalışma programlarını hazırlar. Vâli, genel meclisin gündeminin belirlenmesine yardımcı olur. Encümenin gündemini düzenler. Tüzel kişiliği vâli temsil eder

Belediyeler

Belediye Kavramı

Belediye, 5393 sayılı Belediye Kanununun 3. maddesine göre, belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idârî ve mâlî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir.

Belediye ve Türleri

İzledikleri amaç, etkinlik alanı ve tüzel kişilik açısından belediyeler arasında bir fark yoktur. Bunlar arasındaki fark, ortak ihtiyaçlarını karşıladıkları yerleşik nüfus yoğunluğundaki ve bunun sonucu olarak da organların ve örgütün genişliğinden kaynaklanmaktadır

Geleneksel Belediyeler

Bu tür belediyeler, “belediye” kavramının omurgasını oluştururlar ve bunlara “standart belediye” diyenler de vardır (Öztürk, 1997, s.16). Çünkü “standart belediye” veya “klasik belediye” tamlamalarıyla belirtilmek istenen belediye türü, Tanzimat’tan sonra gelişen ve 1980’li yıllara kadar başka türü olmayan belediyelerdir. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri dışında kalan tüm belediyelere, **geleneksel belediye** denebilir.

Büyükşehir Belediyesi

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 3. maddesinde **büyükşehir belediyesi;** “En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idârî ve mâlî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmıştır. Büyükşehir belediyeleri, kanunla kurulmak zorundadır. Çünkü Anayasanın 127. maddesindeki “Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir” hükmüne göre, idârî tasarruflarla büyükşehir belediyeleri kurulamaz. Fakat büyükşehir belediyelerinin kurulduğu yerlerde daha önce bir belediye kurulu bulunduğundan, uygulamada il merkezlerindeki belediyeler, kanunlarla veya kanun hükmünde kararnamelerle büyükşehir belediyelerine dönüştürülmüşlerdir.

İlçe Belediyeleri

İlçe belediyesi, teknik terim olarak bütün ilçelerde kurulan belediyeleri tanımlamaz. Sadece, büyükşehir belediyesi sınırları içinde yer alan ilçelerde kurulan ve üzerinde büyükşehir belediyesinin bir çeşit idârî vesâyet yetkisi bulunan belediyeleri tanımlar. 5216 sayılı Büyükşehir

İDARE HUKUKANA GİRİŞ

Belediyesi Kanununun 3. maddesi **ilçe belediyelerini**; “Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesi” olarak tanımlamıştır.

Köy İdâresi

Kamu idârelerinin en küçüğü ve yerel yönetimlerin en eskisi köydür. Köy Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun ilgili hükümlerini birlikte değerlendirdiğimizde, **köyün** tanımını şu biçimde sentezleyebiliriz: Nüfusu 150 ile 5000’in arasında olan, taşınır ve taşınmaz mallara sahip, kendisine verilen mahallî müşterek hizmetleri yapan kamu tüzel kişiliğidir.

KAMU KURUMLARI

Genel Bilgiler

Kamu Kurumu: Belirli bir veya birkaç kamu hizmetini ya da faaliyetini yürütmekle görevli tüzel kişiliğe sahip idâre teşkilatıdır.

Kamu Kurumlarının Türleri

Kamu kurumları birden çok kritere göre tasnife tâbi tutulabilirler. Ancak idâre hukuku açısından en önemli üç kriter vardır. Bunlardan birincisi faaliyet konuları (işlevleri), ikincisi faaliyet yürüttükleri coğrafi alan, üçüncüsü de yönetim biçimidir

- Faaliyet Konularına Göre Kamu Kurumları
- *İdârî Kamu Kurumları*
- *İktisâdî Kamu Kurumları*
- *Sosyal Kamu Kurumları*
- *Bilimsel, Teknik ve Kültürel Kamu Kurumları*
- *Düzenleyici ve Denetleyici Kamu Kurumları (Bağımsız İdârî Otoriteler)*
- Hizmet Sundukları Yer Açısından Kamu Kurumları
- *Ulusal Kamu Kurumları*
- *Bölgesel Kamu Kurumları*
- *Yerel Kamu Kurumları*
- Yönetim Biçimleri Açısından Kamu Kurumları

10

Kamu Kurumu Niteliğinde

Meslek Teşekkülleri: Anayasanın 135.maddesinin kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olarak öngördüğü teşkilat birimleri, meslek, sanat, zanaat erbabının ve esnafın zorunlu olarak katıldıkları ve bağlı oldukları kamusal örgütlerdir.

**%90 SORULARI
YAKALAYAN ÖZETLER**

**Özetin devamı
için tıklayınız..**

